Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 19ης Σεπτεμβρίου 2013*

«Οδηγία 2005/29/ΕΚ — Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές — Ενημερωτικό φυλλάδιο που περιέχει εσφαλμένες πληροφορίες — Χαρακτηρισμός μιας εμπορικής πρακτικής ως "παραπλανητικής" — Περίπτωση κατά την οποία δεν μπορεί να προσαφθεί σε βάρος του επιχειρηματία αθέτηση της υποχρεώσεως ευσυνειδησίας»

Στην υπόθεση C-435/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof (Αυστρία) με απόφαση της 5ης Ιουλίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Αυγούστου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

CHS Tour Services GmbH

κατά

Team4 Travel GmbH,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits και J.-J. Kasel (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η CHS Tour Services GmbH, εκπροσωπούμενη από τον E. Köll, Rechtsanwalt,

— η Team4 Travel GmbH, εκπροσωπούμενη από τον J. Stock, Rechtsanwalt,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Posch,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Henze και την J. Kemper,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τη M. Russo, avvocato dello Stato,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

— η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Z. Fehér καθώς και από τις K. Szíjjártó και Z. Biró-Tóth,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

— η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις K. Petkovska και U. Persson,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον S. Ossowski,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την S. Grünheid,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιουνίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές) (ΕΕ L 149, σ. 22).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της CHS Tour Services GmbH (στο εξής: CHS) και της Team4 Travel GmbH (στο εξής: Team4 Travel) με αντικείμενο ένα διαφημιστικό φυλλάδιο της δεύτερης, το οποίο περιείχε εσφαλμένες πληροφορίες.

Το νομικό πλαίσιο

Η νομοθεσία της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 6 έως 8, 11 έως 14, 17 και 18 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές προβλέπουν τα ακόλουθα:

«(6) […] η παρούσα οδηγία επιδιώκει την προσέγγιση της νομοθεσίας των κρατών μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της αθέμιτης διαφήμισης, οι οποίες βλάπτουν άμεσα τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών […] Δεν καλύπτει ούτε θίγει τους εθνικούς νόμους για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν μόνο τα οικονομικά συμφέροντα των ανταγωνιστών ή τις πρακτικές που αφορούν εμπορικές συναλλαγές· […]

(7) Η παρούσα οδηγία αφορά εμπορικές πρακτικές που αποβλέπουν άμεσα στον επηρεασμό των αποφάσεων των καταναλωτών σε σχέση με προϊόντα. […]

(8) Η παρούσα οδηγία προστατεύει [ρητώς] τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών από τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές. […]

[...]

(11) Το υψηλό επίπεδο σύγκλισης που επιτυγχάνεται με την προσέγγιση των εθνικών διατάξεων μέσω της παρούσας οδηγίας δημιουργεί ένα κοινό υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει μια ενιαία γενική απαγόρευση των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών που στρεβλώνουν την οικονομική συμπεριφορά των καταναλωτών. […]

(12) Η εναρμόνιση θα αυξήσει σημαντικά τη νομική βεβαιότητα και για τους καταναλωτές και για τις επιχειρήσεις. Τόσο οι καταναλωτές όσο και οι επιχειρήσεις θα μπορούν να βασίζονται σε ένα ενιαίο ρυθμιστικό πλαίσιο βασιζόμενο, με τη σειρά του, σε σαφώς καθορισμένες νομικές έννοιες που θα ρυθμίζουν όλες τις πτυχές των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. […]

(13) Για την επίτευξη των κοινοτικών στόχων μέσω της εξάλειψης των εμποδίων στην εσωτερική αγορά είναι αναγκαίο να αντικατασταθούν οι υφιστάμενες αποκλίνουσες γενικές ρήτρες και νομικές αρχές των κρατών μελών. Έτσι, η παρούσα οδηγία θεσπίζει μια ενιαία, κοινή γενική απαγόρευση η οποία καλύπτει τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που στρεβλώνουν την οικονομική συμπεριφορά των καταναλωτών. […] Η γενική απαγόρευση έχει καταρτιστεί βάσει κανόνων για τα δύο είδη εμπορικών πρακτικών που είναι κατ' εξοχήν οι πλέον συνήθεις, δηλαδή τις παραπλανητικές εμπορικές πρακτικές και τις επιθετικές εμπορικές πρακτικές.

(14) Επιδίωξη είναι οι παραπλανητικές εμπορικές πρακτικές να καλύπτουν εκείνες τις πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της παραπλανητικής διαφήμισης, οι οποίες εξαπατούν τον καταναλωτή και τον εμποδίζουν να κάνει τεκμηριωμένη και, επομένως, αποτελεσματική επιλογή. […]

[...]

(17) Είναι σκόπιμο να καθοριστούν οι εμπορικές πρακτικές που είναι αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, χάριν μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου. Στο παράρτημα Ι περιλαμβάνεται ο πλήρης κατάλογος όλων αυτών των πρακτικών. Είναι οι μόνες εμπορικές πρακτικές που μπορούν να θεωρηθούν αθέμιτες, χωρίς κατά περίπτωση αξιολόγηση, παρά τις διατάξεις των άρθρων 5 έως 9. […]

(18) […] Η παρούσα οδηγία, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας και προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική εφαρμογή της προστασίας που παρέχει, θέτει ως σημείο αναφοράς τον μέσο καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, λαμβανομένων υπόψη των κοινωνικών, πολιτιστικών και γλωσσικών παραγόντων, κατά την ερμηνεία του Δικαστηρίου, […]».

4 Κατά το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να συμβάλει στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών.»

5 Το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

β) "εμπορευόμενος": κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο, όσον αφορά τις εμπορικές πρακτικές που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι σχετίζονται με την εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα και κάθε πρόσωπο το οποίο ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπορευόμενου·

γ) “προϊόν”: κάθε αγαθό ή υπηρεσία […]·

δ) “εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές” (οι οποίες αναφέρονται στο εξής και ως “εμπορικές πρακτικές”): κάθε πράξη, παράλειψη, τρόπος συμπεριφοράς ή εκπροσώπησης, εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, ενός εμπορευομένου, άμεσα συνδεόμενη με την προώθηση, πώληση ή προμήθεια ενός προϊόντος σε καταναλωτές·

[…]

η) “επαγγελματική ευσυνειδησία”: το μέτρο της ειδικής τεχνικής ικανότητας και μέριμνας που ευλόγως αναμένεται να επιδεικνύει ένας εμπορευόμενος προς τους καταναλωτές, κατ’ αναλογία προς την έντιμη πρακτική της αγοράς και/ή τη γενική αρχή της καλής πίστης, στον τομέα δραστηριοτήτων του εμπορευόμενου·

[…]».

6 Το άρθρο 3 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία ισχύει για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές, όπως αυτές θεσπίζονται στο άρθρο 5, πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζόμενη με ένα συγκεκριμένο προϊόν.

2. Η παρούσα οδηγία ισχύει υπό την επιφύλαξη του δικαίου των συμβάσεων […]».

7 Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Απαγόρευση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών», έχει ως εξής:

«1. Απαγορεύονται οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

2. Μια εμπορική πρακτική είναι αθέμιτη όταν:

α) είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας,

και

β) στρεβλώνει ουσιωδώς ή ενδέχεται να στρεβλώσει ουσιωδώς την οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή στον οποίο φθάνει ή στον οποίο απευθύνεται το προϊόν ή του μέσου μέλους της ομάδας, όταν μια εμπορική πρακτική απευθύνεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα καταναλωτών.

[…]

4. Ιδιαιτέρως, εμπορικές πρακτικές είναι αθέμιτες όταν:

α) είναι παραπλανητικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 6 και 7,

ή

β) είναι επιθετικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 8 και 9.

5. Το παράρτημα Ι περιέχει τον κατάλογο των εμπορικών πρακτικών που θεωρούνται αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις. Ο ίδιος ενιαίος κατάλογος ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη και μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με αναθεώρηση της παρούσας οδηγίας.»

8 Όπως προκύπτει από τον τίτλο τους, τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές ορίζουν τις «παραπλανητικές πράξεις» και τις «παραπλανητικές παραλείψεις» αντίστοιχα.

9 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Μια εμπορική πρακτική θεωρείται παραπλανητική όταν περιλαμβάνει εσφαλμένες πληροφορίες και είναι επομένως αναληθής ή, όταν, με οποιονδήποτε τρόπο, συμπεριλαμβανομένης της συνολικής παρουσίασής της, εξαπατά ή ενδέχεται να εξαπατήσει τον μέσο καταναλωτή, ακόμα και εάν οι πληροφορίες είναι, αντικειμενικά, ορθές όσον αφορά ένα ή περισσότερα από τα στοιχεία τα οποία παρατίθενται κατωτέρω και, ούτως ή άλλως, τον οδηγεί ή ενδέχεται να τον οδηγήσει να λάβει απόφαση συναλλαγής την οποία, διαφορετικά, δεν θα ελάμβανε:

α) η ύπαρξη ή η φύση του προϊόντος·

β) τα κύρια χαρακτηριστικά του προϊόντος όπως είναι η διαθεσιμότητα, τα οφέλη […]

[…]».

10 Τα άρθρα 8 και 9 της ίδιας οδηγίας αφορούν τις επιθετικές εμπορικές πρακτικές καθώς και την παρενόχληση, τον καταναγκασμό ή την κατάχρηση επιρροής.

Η αυστριακή νομοθεσία

11 Η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μεταφέρθηκε στην αυστριακή έννομη τάξη, με ισχύ από 12 Δεκεμβρίου 2007, με τον ομοσπονδιακό νόμο του 1984 κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού [Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb 1984 (*BGBl.* 448/1984)], όπως τροποποιήθηκε και ίσχυε στην υπόθεση της κύριας δίκης (*BGBl.* I, 79/2007).

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

12 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η CHS και η Team4 Travel είναι δύο αυστριακές εταιρίες που λειτουργούν στο Innsbruck (Αυστρία) ανταγωνιστικά ταξιδιωτικά γραφεία, τα οποία διοργανώνουν και πωλούν μαθήματα σκι και χειμερινές διακοπές στην Αυστρία σε ομάδες μαθητών από το Ηνωμένο Βασίλειο.

13 Στο ενημερωτικό φυλλάδιό της στην αγγλική γλώσσα για τη χειμερινή περίοδο 2012, η Team4 Travel, αναιρεσίβλητη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, χαρακτήριζε ως «αποκλειστικά» ορισμένα καταλύματα, αποδίδοντας στον όρο αυτό την έννοια ότι τα επίμαχα ξενοδοχεία είχαν σταθερή συμβατική σχέση με την Team4 Travel και τα συγκεκριμένα καταλύματα δεν μπορούσαν να διατεθούν, κατά τις αναγραφόμενες ημερομηνίες, από άλλα ταξιδιωτικά γραφεία. Η ένδειξη αυτή, η οποία αφορούσε την αποκλειστική κράτηση ορισμένου αριθμού κλινών υπέρ της Team4 Travel, αναγραφόταν και στον τιμοκατάλογό της.

14 Για τις συγκεκριμένες περιόδους του 2012, η Team4 Travel είχε συνάψει συμβάσεις με αντικείμενο την παροχή ορισμένου αριθμού κλινών σε διάφορα καταλύματα. Κατά τη σύναψη των συμβάσεων αυτών, η διευθύντρια της Team4 Travel έλαβε διαβεβαιώσεις από τις εν λόγω επιχειρήσεις ότι δεν είχε πραγματοποιηθεί προηγουμένως καμία κράτηση από άλλα ταξιδιωτικά γραφεία. Φρόντισε δε περαιτέρω να διασφαλίσει ότι, λαμβανομένου υπόψη του αριθμού των διαθέσιμων κλινών, καμιά άλλη ομάδα οργανωμένου ταξιδιού δεν θα είχε τη δυνατότητα διαμονής στα συγκεκριμένα ξενοδοχεία κατά τις επίμαχες περιόδους. Οι εν λόγω συμβάσεις περιείχαν ρήτρα δυνάμει της οποίας συγκεκριμένος αριθμός παρεχόμενων δωματίων παρέμενε στην αποκλειστική διάθεση της Team4 Travel και οι εν λόγω επιχειρήσεις παροχής καταλυμάτων δεν μπορούσαν να υπαναχωρήσουν από τη σύμβαση χωρίς

τη γραπτή συναίνεση της Team4 Travel. Επιπροσθέτως, για να διασφαλιστεί η αποκλειστικότητα της Team4 Travel, η εταιρία αυτή και τα εν λόγω ξενοδοχεία συνομολόγησαν δικαιώματα καταγγελίας και ποινικές ρήτρες.

15 Στη συνέχεια, η CHS προέβη, επίσης, σε κρατήσεις ορισμένου αριθμού κλινών στα ίδια καταλύματα και στις ίδιες ημερομηνίες με την Team4 Travel. Τα επίμαχα ξενοδοχεία παρέβησαν, συνεπώς, τις συμβατικές υποχρεώσεις τους έναντι της Team4 Travel.

16 Τον Σεπτέμβριο του 2010, η Team4 Travel, η οποία αγνοούσε τις προκρατήσεις της ανταγωνίστριάς της CHS, διένειμε τα ενημερωτικά φυλλάδια και τον τιμοκατάλογό της για τον χειμώνα του 2012.

17 Η CHS εκτιμά ότι η περιεχόμενη στα έγγραφα αυτά δήλωση αποκλειστικότητας παραβιάζει την απαγόρευση των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών. Για τον λόγο αυτό ζήτησε από το Landesgericht Innsbruck να απαγορεύσει στην Team4 Travel, με διάταξη ασφαλιστικών μέτρων, να δηλώνει, στο πλαίσιο λειτουργίας του ταξιδιωτικού γραφείου της, ότι, σε συγκεκριμένες ημερομηνίες, η κράτηση ορισμένων καταλυμάτων είναι δυνατή μόνο με τη διαμεσολάβησή της, καθόσον η πληροφορία αυτή ήταν ανακριβής, διότι η κράτηση των εν λόγω ίδιων καταλυμάτων μπορούσε να πραγματοποιηθεί και με τη διαμεσολάβηση της CHS.

18 Αντιθέτως, η Team4 Travel υποστηρίζει ότι, αφενός, τήρησε την υποχρέωση επαγγελματικής ευσυνειδησίας κατά τη σύνταξη των ενημερωτικών φυλλαδίων της και ότι, αφετέρου, μέχρι την ημερομηνία αποστολής τους, δεν γνώριζε τις συμβάσεις που είχαν συναφθεί μεταξύ της CHS και των επίμαχων ξενοδοχείων, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για καμία αθέμιτη εμπορική πρακτική.

19 Με διάταξη της 30ής Νοεμβρίου 2010, το Landesgericht Innsbruck απέρριψε την αίτηση της CHS, με το σκεπτικό ότι η εκ μέρους της αμφισβητούμενη δήλωση περί αποκλειστικότητας ήταν βάσιμη, λαμβανομένων υπόψη των αμετάκλητων συμβάσεων προκρατήσεως που είχε προηγουμένως συνάψει η Team4 Travel.

20 Κατόπιν εφέσεως που άσκησε η CHS ενώπιον του Oberlandesgericht Innsbruck, το δικαστήριο αυτό επικύρωσε, με διάταξη της 13ης Ιανουαρίου 2011, την ανωτέρω διάταξη του Landesgericht Innsbruck με το σκεπτικό ότι δεν υπήρχε αθέμιτη εμπορική πρακτική, διότι η Team4 Travel είχε τηρήσει τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας διασφαλίζοντας τη δυνατότητα αποκλειστικής προκρατήσεως που είχε διαπραγματευθεί με τα οικεία ξενοδοχεία. Το Oberlandesgericht Innsbruck έκρινε ότι η Team4 Travel μπορούσε ευλόγως να αναμένει την τήρηση των ανειλημμένων συμβατικών δεσμεύσεων των αντισυμβαλλομένων της.

21 Κατόπιν τούτου, η CHS άσκησε αναίρεση ενώπιον του Oberster Gerichtshof.

22 Το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, μια εμπορική πρακτική είναι αθέμιτη όταν πληρούνται σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις, δηλαδή η πρακτική αυτή είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας (άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α′) και στρεβλώνει ή ενδέχεται να στρεβλώσει ουσιωδώς την οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή έναντι του προϊόντος (άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β′).

23 Τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 8 της ίδιας οδηγίας περιλαμβάνουν μόνον τη δεύτερη από τις προϋποθέσεις αυτές, χωρίς καμία ρητή παραπομπή στην απαίτηση του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας αυτής.

24 Πρέπει, συνεπώς, να διευκρινιστεί εάν, σε περίπτωση παραπλανητικής πρακτικής των άρθρων 6 και 7 ή επιθετικής πρακτικής των άρθρων 8 και 9 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, ο νομοθέτης της Ένωσης εκλαμβάνει ως δεδομένο ότι συντρέχει αυτομάτως αθέτηση της υποχρεώσεως επαγγελματικής ευσυνειδησίας ή εάν, αντιθέτως, ο επιχειρηματίας έχει τη δυνατότητα να αποδείξει, κατά περίπτωση, ότι δεν αθέτησε το καθήκον του ευσυνειδησίας.

25 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η λογική συνηγορεί υπέρ της εν λόγω δεύτερης ερμηνείας. Συγκεκριμένα, εάν, όπως εν προκειμένω, μια διάταξη γενικού χαρακτήρα (το άρθρο 5, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας) διευκρινίζεται με ειδικούς κανόνες (τα άρθρα 6 επ. της ίδιας οδηγίας), χωρίς οι εν λόγω κανόνες να παρεκκλίνουν τυπικώς από την πρώτη διάταξη, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η βούληση του νομοθέτη ήταν να παρακάμψει ένα εκ των δύο ουσιωδών στοιχείων του γενικού κανόνα.

26 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberster Gerichtshof αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 5 της [οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές] την έννοια ότι, σε περίπτωση παραπλανητικών πρακτικών, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής, δεν επιτρέπεται να εξετάζονται αυτοτελώς τα κριτήρια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της [οδηγίας αυτής];»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

27 Καταρχάς πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές ορίζει, χρησιμοποιώντας ιδιαιτέρως ευρεία διατύπωση, την έννοια των «εμπορικών πρακτικών» ως «κάθε πράξη, παράλειψη, τρόπο συμπεριφοράς ή εκπροσώπησης, εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, ενός εμπορευομένου, άμεσα συνδεόμενη με την προώθηση, πώληση ή προμήθεια ενός προϊόντος σε καταναλωτές» (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 23ης Απριλίου 2009, C-261/07 και C-299/07, VTB-VAB και Galatea, Συλλογή 2009, σ. I-2949, σκέψη 49, της 14ης Ιανουαρίου 2010, C-304/08, Plus Warenhandelsgesellschaft, Συλλογή 2010, σ. I-217, σκέψη 36, και της 9ης Νοεμβρίου 2010, C-540/08, Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, Συλλογή 2010, σ. I-10909, σκέψη 17). Επιπροσθέτως, κατά το άρθρο 2, στοιχείο γ′, της ίδιας οδηγίας, στην έννοια του «προϊόντος», στο πλαίσιο της εν λόγω οδηγίας, περιλαμβάνονται και οι υπηρεσίες.

28 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης πληροφορίες που παρέσχε ένα ταξιδιωτικό γραφείο σε ενημερωτικά φυλλάδια για την πώληση μαθημάτων σκι και χειμερινών διακοπών σε ομάδες μαθητών, αφορούν την προβαλλόμενη αποκλειστική διάθεση ορισμένων καταλυμάτων από τη συγκεκριμένη επιχείρηση, εν προκειμένω την Team4 Travel, κατά τις αναγραφόμενες ημερομηνίες.

29 Η εν λόγω πληροφορία, κατά την οποία ορισμένα καταλύματα ήταν διαθέσιμα μόνον από την Team4 Travel και, συνεπώς, δεν μπορούσαν να κρατηθούν με τη διαμεσολάβηση άλλου επιχειρηματία, αφορά τη διαθεσιμότητα ενός προϊόντος, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, η πληροφορία περί αποκλειστικότητας την οποία επικαλείται η Team4 Travel συνιστά αναμφισβήτητα εμπορική πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ′, της εν λόγω οδηγίας και απαιτείται, συνεπώς, να είναι σύμφωνη με τις επιταγές της οδηγίας αυτής.

31 Κατόπιν της ανωτέρω διευκρινίσεως επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το ερώτημα που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof αφορά την ερμηνεία μόνον του άρθρου 5 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

32 Εντούτοις, με την απόφασή του περί παραπομπής, το δικαστήριο αυτό διαπίστωσε ότι η περιεχόμενη στα ενημερωτικά φυλλάδια της Team4 Travel πληροφορία περί αποκλειστικότητας είναι αντικειμενικώς εσφαλμένη και συνιστά συνεπώς, κατά την αντίληψη του μέσου καταναλωτή, παραπλανητική εμπορική πρακτική του άρθρου 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

33 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, επίσης, να διευκρινιστεί εάν, για την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου 6, παράγραφος 1, και για τον χαρακτηρισμό της πρακτικής της Team4 Travel ως «παραπλανητικής» κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αρκεί να εξεταστεί η συγκεκριμένη πρακτική βάσει μόνον των κριτηρίων της διατάξεως αυτής, τα οποία, βάσει των διαπιστώσεων του εν λόγω δικαστηρίου, συντρέχουν εν προκειμένω στο σύνολό τους ή εάν, αντιθέτως, πρέπει να διακριβωθεί περαιτέρω εάν συντρέχει και η προϋπόθεση του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας αυτής ότι η εμπορική πρακτική είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας, η οποία δεν συντρέχει, εντούτοις, εν προκειμένω, για τον λόγο ότι το οικείο ταξιδιωτικό γραφείο έπραξε το παν για να διασφαλίσει την αποκλειστικότητα που επικαλείται με τα ενημερωτικά φυλλάδιά του.

34 Δηλαδή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές καθώς και την ενδεχόμενη σχέση μεταξύ της διατάξεως αυτής και του άρθρου 5, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας. Σκοπός της είναι, κατ' ουσία, να καθοριστεί εάν, σε περίπτωση που μια εμπορική πρακτική πληροί ήδη όλα τα κριτήρια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας προκειμένου να χαρακτηριστεί παραπλανητική κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς οφείλει, εντούτοις, να εξακριβώσει προηγουμένως εάν η πρακτική αυτή είναι και αντίθετη προς τις απαιτήσεις της επαγγελματικής ευσυνειδησίας δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας αυτής, για να μπορεί να θεωρηθεί αθέμιτη και, συνεπώς, να απαγορευθεί βάσει της παραγράφου 1 του εν λόγω άρθρου 5.

35 Συναφώς πρέπει να υπομνησθεί ότι, όσον αφορά το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως αποφανθεί ότι το άρθρο αυτό, το οποίο προβλέπει στην παράγραφο 1 την αρχή της απαγορεύσεως των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, ορίζει τα κριτήρια καθορισμού του εν λόγω αθέμιτου χαρακτήρα (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις VTB-VAB και Galatea, σκέψη 53, Plus Warenhandelsgesellschaft, σκέψη 42, και Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, σκέψη 31).

36 Ειδικότερα, κατά την παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου, μια εμπορική πρακτική είναι αθέμιτη αν είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας και επηρεάζει ουσιωδώς ή δύναται να επηρεάσει ουσιωδώς την οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή σε σχέση με το προϊόν (προπαρατεθείσες αποφάσεις VTB-VAB και Galatea, σκέψη 54, Plus Warenhandelsgesellschaft, σκέψη 43, και Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, σκέψη 32).

37 Εξάλλου, το άρθρο 5, παράγραφος 4, της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές καθιερώνει δύο συγκεκριμένες κατηγορίες αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, ήτοι τις «παραπλανητικές πρακτικές» και τις «επιθετικές πρακτικές», οι οποίες πληρούν τα κριτήρια που προσδιορίζονται αντιστοίχως στα άρθρα 6 και 7 καθώς και στα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας αυτής (προπαρατεθείσες αποφάσεις VTB-VAB και Galatea, σκέψη 55, Plus Warenhandelsgesellschaft, σκέψη 44, και Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, σκέψη 33).

38 Τέλος, στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές απαριθμούνται εξαντλητικώς 31 εμπορικές πρακτικές οι οποίες, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, θεωρούνται αθέμιτες «υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις». Κατά συνέπεια, όπως ορίζει ρητώς η αιτιολογική σκέψη 17 της εν λόγω οδηγίας, μόνον αυτές οι εμπορικές πρακτικές μπορούν να θεωρούνται αθέμιτες χωρίς να αξιολογούνται κατά περίπτωση βάσει των άρθρων 5 έως 9 της οδηγίας αυτής (προπαρατεθείσες αποφάσεις VTB-VAB και Galatea, σκέψη 56, Plus Warenhandelsgesellschaft, σκέψη 45, και Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, σκέψη 34).

39 Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 5, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας χαρακτηρίζει αθέμιτες τις εμπορικές πρακτικές, όταν είναι παραπλανητικές ή επιθετικές «κατά την έννοια», αντιστοίχως, των άρθρων 6 και 7 καθώς και των άρθρων 8 και 9 της οδηγίας αυτής, υπονοώντας, με τη φράση αυτή, ότι ο καθορισμός του παραπλανητικού ή επιθετικού χαρακτήρα της οικείας πρακτικής εξαρτάται μόνον από την εξέτασή της βάσει μόνον των κριτηρίων που προβλέπουν τα άρθρα αυτά. Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το γεγονός ότι η συγκεκριμένη παράγραφος 4 ουδόλως παραπέμπει στα γενικότερα κριτήρια που απαριθμούνται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 5.

40 Επιπροσθέτως, η εν λόγω παράγραφος 4 αρχίζει με τη λέξη «[ι]διαιτέρως» και η αιτιολογική σκέψη 13 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές διευκρινίζει συναφώς ότι «η […] οδηγία θεσπίζει μια […] γενική απαγόρευση η οποία […] έχει καταρτιστεί βάσει κανόνων για τα δύο είδη εμπορικών πρακτικών που είναι κατ' εξοχήν οι πλέον συνήθεις, δηλαδή τις παραπλανητικές εμπορικές πρακτικές και τις επιθετικές εμπορικές πρακτικές». Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο βασικός κανόνας της οδηγίας αυτής, βάσει του οποίου απαγορεύονται οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, όπως προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας τίθεται σε εφαρμογή και συγκεκριμενοποιείται με ειδικότερες διατάξεις ούτως ώστε να λαμβάνεται δεόντως υπόψη ο κίνδυνος τον οποίο ενέχουν για τους καταναλωτές οι εν λόγω δύο περιπτώσεις που απαντώνται συνηθέστερα, δηλαδή οι παραπλανητικές εμπορικές πρακτικές και οι επιθετικές εμπορικές πρακτικές.

41 Όσον αφορά τα άρθρα 6 και 7 καθώς και τα άρθρα 8 και 9 της εν λόγω οδηγίας, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι, δυνάμει των διατάξεων αυτών, οι παραπλανητικές ή επιθετικές πρακτικές απαγορεύονται όταν, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών τους και του πραγματικού πλαισίου, οδηγούν ή ενδέχεται να οδηγήσουν τον μέσο καταναλωτή να λάβει μια απόφαση συναλλαγής την οποία δεν θα ελάμβανε διαφορετικά (προπαρατεθείσα απόφαση VTB-VAB και Galatea, σκέψη 55). Το Δικαστήριο δεν εξάρτησε, συνεπώς, την απαγόρευση των εν λόγω πρακτικών από κανένα άλλο κριτήριο πλην των προβλεπομένων στα άρθρα αυτά.

42 Όσον αφορά, ειδικότερα, το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, κατά το γράμμα της διατάξεως αυτής, ο παραπλανητικός χαρακτήρας μιας εμπορικής πρακτικής εξαρτάται αποκλειστικώς και μόνον από το γεγονός ότι είναι αναληθής στο μέτρο που περιλαμβάνει εσφαλμένες πληροφορίες ή γενικώς ενδέχεται να εξαπατήσει τον μέσο καταναλωτή όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τη φύση ή τα κύρια χαρακτηριστικά ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας και, εξ αυτού του λόγου, ενδέχεται να οδηγήσει τον συγκεκριμένο καταναλωτή να λάβει απόφαση συναλλαγής την οποία δεν θα ελάμβανε διαφορετικά. Όταν συντρέχουν τα χαρακτηριστικά αυτά, η πρακτική «θεωρείται» παραπλανητική και, συνεπώς, αθέμιτη δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής και πρέπει να απαγορευθεί κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού.

43 Επιβάλλεται, συνεπώς, η διαπίστωση ότι τα συστατικά στοιχεία μιας παραπλανητικής εμπορικής πρακτικής, τα οποία απαριθμούνται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές και υπομνήσθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, εκτιμώνται σύμφωνα με την αντίληψη του καταναλωτή ως αποδέκτη αθέμιτων εμπορικών πρακτικών (βλ., συναφώς, απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, C-122/10, Ving Sverige, Συλλογή 2011, σ. I-3903, σκέψεις 22 και 23) και αντιστοιχούν, κατ' ουσία, στη δεύτερη προϋπόθεση που χαρακτηρίζει μια πρακτική τέτοιου είδους, την οποία προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής. Αντιθέτως, το εν λόγω άρθρο 6, παράγραφος 1, δεν περιέχει καμία αναφορά στην προϋπόθεση του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας σχετικά με την αντίθεση της πρακτικής προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας, η οποία εμπίπτει στη σφαίρα δράσεως του επιχειρηματία.

44 Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο δεν προέβη σε καμία αναφορά στην εν λόγω δεύτερη προϋπόθεση, όταν εξέτασε, με την απόφασή του της 15ης Μαρτίου 2012, C-453/10, Pereničová και Perenič (σκέψεις 40 και 41), κατά πόσο μια εμπορική πρακτική, όπως η επίμαχη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «παραπλανητική» δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

45 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, λαμβανομένων υπόψη τόσο του γράμματος όσο και της δομής των άρθρων 5 και 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας καθώς και της γενικής οικονομίας της, μια εμπορική πρακτική μπορεί να θεωρηθεί «παραπλανητική» κατά την έννοια της δεύτερης εκ των διατάξεων αυτών, όταν συντρέχουν τα απαριθμούμενα σ' αυτήν κριτήρια, χωρίς να χρειάζεται να διακριβωθεί εάν πληρούται και η προβλεπόμενη στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής προϋπόθεση ότι η πρακτική αυτή είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας.

46 Η ανωτέρω ερμηνεία είναι η μόνη ικανή να συμβάλλει στην πρακτική αποτελεσματικότητα των ειδικών κανόνων που προβλέπουν τα άρθρα 6 έως 9 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Πράγματι, εάν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων αυτών ήταν πανομοιότυπες με τις προβλεπόμενες στο άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, τα εν λόγω άρθρα θα καθίσταντο ουσιαστικώς κενά περιεχομένου, καίτοι έχουν ως σκοπό την προστασία του καταναλωτή έναντι των συνηθέστερων αθέμιτων εμπορικών πρακτικών (βλ. σκέψη 40 της παρούσας αποφάσεως).

47 Η εν λόγω ερμηνεία επιρρωννύεται, εξάλλου, από τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, ο οποίος συνίσταται, κατά την αιτιολογική σκέψη της 23, στην παροχή ενός κοινού υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών μέσω της πλήρους εναρμονίσεως των κανόνων για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της αθέμιτης διαφημίσεως, των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, σκέψη 27), δεδομένου ότι η ερμηνεία αυτή μπορεί να διευκολύνει την εφαρμογή στην πράξη του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής κατά τρόπο που να ευνοεί τα συμφέροντα των καταναλωτών αποδεκτών μιας εσφαλμένης πληροφορίας, η οποία περιλαμβάνεται στα διαφημιστικά φυλλάδα που διανέμει ένας επιχειρηματίας.

48 Κατόπιν όλων των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που μια εμπορική πρακτική πληροί όλα τα κριτήρια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προκειμένου να χαρακτηριστεί παραπλανητική για τον καταναλωτή, δεν απαιτείται να διακριβωθεί εάν η πρακτική αυτή είναι και αντίθετη προς τις απαιτήσεις της επαγγελματικής ευσυνειδησίας, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, για να μπορεί βασίμως να θεωρηθεί αθέμιτη και, συνεπώς, να απαγορευθεί βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

49 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Η οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (οδηγία για τις

αθέμιτες εμπορικές πρακτικές), έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που μια εμπορική πρακτική πληροί όλα τα κριτήρια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προκειμένου να χαρακτηριστεί παραπλανητική για τον καταναλωτή, δεν απαιτείται να διακριβωθεί εάν η πρακτική αυτή είναι και αντίθετη προς τις απαιτήσεις της επαγγελματικής ευσυνειδησίας, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας αυτής, για να μπορεί βασίμως να θεωρηθεί αθέμιτη και, συνεπώς, να απαγορευθεί βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

(υπογραφές)